

ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ДОБРОДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Юлія ВАСІЮТА,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник: Євгенія ПОЧИНОК,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

***Анотація.** Висвітлено проблему формування основ громадянської добрودіяльності молодших школярів крізь призму громадянської освіти. Визначено особливості формування громадянської добрودіяльності учнів початкової школи та охарактеризовано її ключові принципи. Окреслено шляхи формування громадянської добрودіяльності дітей молодшого шкільного віку в умовах нової української школи.*

***Ключові слова:** громадянська добрودіяльність, принципи громадянської добрودіяльності, громадянська освіта, молодший школяр, нова українська школа.*

EDUCATION OF CIVIC CHARITY OF YOUNGER SCHOOL STUDENTS AS AN ELEMENT OF CIVIC EDUCATION

Yuliia VASIUTA

***Abstract.** The problem of forming the foundations of civic charity of younger schoolchildren through the prism of civic education is highlighted. The peculiarities of the formation of civic charity of elementary school students are determined and its key principles are characterized. The ways of forming civic charity of children of primary school age in the conditions of the new Ukrainian school are outlined.*

***Keywords:** civic philanthropy, principles of civic philanthropy, civic education, junior high school student, new Ukrainian school.*

Одним із провідних завдань сучасної освітньої системи є формування свідомого громадянина, який здатен бути корисним суспільству та державі, а також чітко усвідомлює свою роль у громадських процесах. Це зумовлює орієнтацію шкільного

навчання, у тому числі в початковій школі, на виховання громадянської компетентності школяра, зокрема її важливої складової – громадянської добродіяльності. Оскільки молодший шкільний вік є сенситивним періодом для формування основних компетентностей особистості, процес закладання фундаментальних засад громадянської добродіяльності варто починати саме у початковій школі.

Дефініцію поняття «громадянська добродіяльність», особливості її формування вивчали такі науковці, як: І. Бех, А. Бойко, І. Гавриш, Г. Іваниця, В. Киричок, Р. Павелків, Д. Пащенко, Н. Сейко, О. Сухомлинська, К. Чорна та інші. Дослідженням проблеми формування громадянської добродіяльності молодших школярів займалися Н. Дерев'яно, П. Жураковський, О. Поліщук, С. Рябов, С. Якименко тощо. Процес виховання громадянської добродіяльності у контексті громадянської освіти учнів початкової школи став предметом наукових досліджень І. Гавриш, М. Іванчук, Т. Коннікової, О. Мачушник, О. Пометун, У. Попової, М. Сметанського, Т. Цуркан. Проте наукових досліджень, присвячених обраній тематиці, недостатньо, тому вбачаємо за необхідне більш детальне вивчення проблеми формування громадянської добродіяльності у початковій школі.

Мета роботи полягає у визначенні сутності та особливостей формування громадянської добродіяльності молодших школярів в сучасних умовах реалізації завдань громадянського виховання.

Формування громадянської добродіяльності молодшого школяра є цілеспрямованим педагогічним процесом, що передбачає наявність організованих педагогічних впливів з метою формування чітких характеристик особистості. Так, у науково-педагогічній літературі знаходимо декілька визначень поняття «громадянська добродіяльність»:

– свідома позиція людини, яка проявляється через сформованість громадянських чеснот особистості, готовності до розв'язання соціальних задач і активної участі в житті громади, суспільства на засадах культуровідповідності, гуманності, толерантності [3, с. 200];

– здатність громадянина добре виконувати свій громадянський обов'язок та реалізовувати свої громадянські права і свободи; [4, с. 316];

– концепція світогляду, методологічна основа навчально-виховної роботи з дітьми, форма суспільної думки, суспільної

свідомості, яка ґрунтується на таких принципах: рівноправності усіх суб'єктів взаємин; інформаційної достатності супроводу добродіяння; адресності, що передбачає надання добродійної допомоги всім учасникам взаємин [2, с. 3].

На наш погляд, *громадянська добродіяльність* молодшого школяра становить собою обов'язковий компонент громадянської компетентності та полягає у сформованості стійкої громадянської позиції, що проявляється через вияв громадянської активності, самостійності у громадянській діяльності та усвідомленні і прагненні бути частиною громадянського суспільства.

І. Гавриш [1, с. 23] наголошує, що основними завданнями добродійної діяльності молодших школярів є сприяння зміцненню дружби і злагоди, запобігання різного роду конфліктам; поліпшення морально-психологічного клімату; охорона та захист навколишнього середовища тощо. При цьому науковця виокремлює такі функції добро діяльності: культивування альтруїстичних і людинолюбних поглядів у суспільстві; задоволення потреб особистості у здійсненні добродійних проєктів; моральне наповнення думки громадськості; засвоєння загальнолюдських норм взаємин, прилучення особистості до системи соціальних взаємозв'язків, усвідомлення моральних цінностей тощо.

У початковій школі дуже важливим є комплексний підхід до реалізації завдань громадянського виховання, а саме: ефективна взаємодія учасників школа-учень-батьки-соціум. Налагодження стосунків між школою та батьками є запорукою успішності педагогічних впливів з метою формування громадянської добродіяльності, адже саме у колі сім'ї формується більшість морально-етичних принципів дитини молодшого шкільного віку. Спільне виконання добродійної діяльності сприяє розвитку в учнів справедливого ставлення, чесності, відкритості, безкорисливої готовності прийти на допомогу одноліткам, людяності, взаємоповаги та взаємопідтримки, а також інших моральних якостей, які є надзвичайно важливими у вихованні свідомого громадянина.

Утвердження нових світоглядних цінностей вимагає від освітньої системи пошуку інноваційних шляхів формування громадянської добродіяльності учнів початкових класів. Серед таких можемо виокремити:

– тісна співпраця школи та сім'ї на засадах партнерства і спільних інтересів;

– залучення учнів до активної взаємодії із соціальним середовищем (участь у благодійних акціях, проєктна діяльність, позакласна робота тощо);

– планомірність та систематичність у здійсненні громадянського виховання;

– налагодження дружніх стосунків у шкільному колективі;

– реалізація краєзнавчого принципу та розвиток патріотичних почуттів;

– виховання на основі власного прикладу (вчитель – зразок для наслідування);

– формування позитивної мотивації до здійснення добродійної діяльності на засадах добровільності та усвідомленості дій.

Отже, можемо узагальнити, що громадянська добродіяльність становить собою сукупність дій та вчинків, а також їх наслідків, емоційно-ціннісних ставлень і особистісних якостей, що спрямовані на безкорисливе здійснення важливих для суспільства вчинків. Вона є частиною громадянської компетентності молодшого школяра, а отже, займає важливе місце у системі громадянського виховання учнів.

Перспективу подальших наукових досліджень вбачаємо у вивченні методів та засобів формування громадянської добродіяльності молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Гавриш І. І. Добродійна діяльність – фактор виховання культури молодших школярів : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2017. 160 с.

2. Гавриш І. І. Позитивна вмотивованість школяра – необхідна передумова до здійснення добродійної діяльності. *Науковий огляд*. 2017. № 4 (36). С. 1–12.

3. Цуркан Т. Г., Попова У. П. Виховання громадянської добродіяльності у молодших школярів на уроках «Я досліджую світ». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2020. № 75. С. 200–203.

4. Якименко С. І. Громадянське виховання молодших школярів – складова виховного процесу школи І ступеня. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 65. С. 315–319.